

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Tizenegyedik évfolyam.

VI. füzet.

Junius 1872.

Megjelenik minden hónapban.

Ara egy évre 5 forint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budán, a lánczid mellett, 62¹/₂ sz. a. II. em. 9. sz.

Mérsékelt díjért mindennemű hirdetések közöltnének.

A horvát-tótországi végvidék kincstári erdőgazdaságának korszerű átalakítása.

Irta **Divald Adolf.**

(Folytatás.)

VII.

A karstterület évi fatermésének kipuhatólása.

A karstterületen mindenekelőtt az egyes üzemtestek tértartományát kell pontosan megállapítani s azután az állabok lényeges különbségei szerint osztogozást eszközölni s az egyes osztagok területét meghatározni és részletes állableírást készíteni. Végül az összes vágható állabok fatömegét kell kipuhatólni, s azt a berendezési időszak éveinek száma által elosztani; mely esetben az így nyert hányados a fentebbi időszakra eső évi fatermést tünteti ki. A növekvés kiszámítása és hozzáadása ez időszakra nézve nem szükséges; mert itt főleg oly állabokról van szó, melyek tömege már nem gyarapodik, sőt valószínűen apad.

VIII.

A karstterület termésének használata és annak újraerdősítése.

A föntebbi előmunkálatok elkészülvén, a vágásrend, vagyis azon sorrend megállapításához kell látni, melyben az egyes állabokat használat alá venni czélszerű.

Ez is meglévén, az egyes üzemtestek vágható állabjainak területét az erdőrendezési időszak évei számának megfelelő egyenlő, vagy a termőképesség lényeges különbségei mellett aránylagos tizedrészekre kell fölosztani, s évenként egy ily részből a kipuhatólt termés tömegét kivenni.

A használat egyes törzsek kiszállalása utján eszközöltetnék oly módon, hogy az első 10 évi korszakban, mindenekelőtt a már túlélte vagy ahoz közel álló törzsek és a jövő 10 évi korszakokban is mindig a legerősebb és legkorosabb törzsek vágatnának ki.

Emellett gondos figyelemmel kell lenni arra, hogy a szálalás alkalmával az itt értékesebb fenyők lehető pártfogásban részesüljenek, s hogy ne támadjanak hézagok, melyek a veszélyes viharoknak utat nyitva, széltörésekre és széldöntésekre vagy a talaj elhordására és elmosására alkalmat szolgáltatassanak.

Magában értetik, hogy a fenyők nagyobb mérvű használata eseteiben, mely azok nagyobb túléltsége miatt szükségessé válhatik, az így támadt vagy más okoknál fogva üresen maradt hézagok mesterséges uton és nevezetesen lucz- és jegenyefenyő magvetéssel beerdősítendők.

IX.

A karstsivatag beerdősítése.

A használat föntjelölt módja mellett a mostani állabok újraerdősítése biztosítottnak tekinthető. Miután azonban igen valószínű, hogy a már sivataggá lett, körülbelöl 50 □ mért-

földre terjedő karst egy része úgy a tengerparton mint a végvidék belsejében is a kincstár birtokában fog maradni : rövidre fogott véleményemet e kőszivattyú beerdősítésére nézve is ohajtom nyilvánítani.

A karstnak a kincstár birtokában maradó részét mindenképp föl kellene mérteni és megfelelő határjegyekkel ellátni. Erre következne e területnek fekvéséhez, nagyságához és jövő használatához mért üzemtestekre való beosztása.

A mint a fönnálló erdőkre nézve használati korszak és forda állapotot meg, úgy a karstszivattyúra nézve a beerdősítés idejét kell megszabni.

Habár számos oknál fogva igen kívánatos e térségeket lehető rövid idő alatt ismét termőkké tenni, úgy másrészt a megkivántató költség és az ottani lakosság érdeke megfelelően lassu előhaladásra utalnak.

A ki a karstszivattyút és nevezetesen a tengermelléket és az annak területén ugyszólván virágedényekben üzött mezőgazdaságot látta, meg is kell engednie, hogy annak igen szegény és a jövedelmező ipar köréből egészen kieső népessége pusztán csak állat- és nevezetesen kecsketenyésztésre van utalva, mely ott meglehetősen terjedelemben honos is; miután e célra az egész karst és a határos erdőterület a lakosság szabad rendelkezésére áll.

A szabályos szállaló üzem bevezetése után azonban a kincstár birtokában maradó egész karsterdőterületen a legeltetést egészen be kellend szüntetni; ha e mellett a karstszivattyú is rövid idő alatt beerdősítenék, ezzel az ottani népesség életfonalá lenne ketté vágva. Igaz ugyan, hogy e nép számára más keresetmód is található; hogy saját földbirtokuk gondosabb ápolása és okszerűbb művelése, istállózás alkalmazása, takarmánynövények termelése, lombtakarmány, állatok növelése sat. által, helyzetükön lényegesen javíthatnának : de a föltevést,

hogy ezen átmenet a nép életfeltételeinek mélyreható megzavarása nélkül rövid időn eszközölhető, nem igen lehetne az élettapasztalás zöld fájáról szakítotttnak tekinteni.

Mélyen gyökerező balitéletek; ismeretek, belátás, élő példák, beruházási és üzleti tőkék hiánya mind olyan akadályokat képeznek, melyeket előbb le kell győzni, hogy egy jobb jövőnek útját lassan kiegyengethessük.

Nézetem szerint tehát nem lenne czélszerű a kincstári karstot 120 évnél, vagyis a főnnálló karsterdőkre nézve megszabott fordánál rövidebb idő alatt beerdősíteni.

A karst beerdősítésének ideje meglévén szabva, annak minden üzemtestére nézve a művelés sorrendjét kell megállapítani; még pedig egyrészt tekintettel a jövőben czélszerű vágásrendre, másrészt pedig úgy, hogy a művelés ott vegye kezdetét, a hol a főnnálló erdő a karstsivataggal határos s ebbe fokozatosan átmegy; a beerdősítés ugyanis itt könnyebb és sikere biztosabb, az így nevelt állabok pedig a lejobb fekvő értékre nézve a legtöbb esetben igen megfelelő védgátakat képeznének.

A hol mind a két tekintetet figyelembe venni nem lehetne, ott elsőbbséget az utóbbi érdemel.

Az erdősítés módját illetőleg, minden ertési tért mindenekelőtt megfelelő, tehát 4—5' magas és egyes esetekben még magasabb száraz fallal vagy falkerítéssel kellene körülvenni, hogy azt ember és állat, de a bóraviharok ellen is megvédhessük. Továbbá a netalán meglévő lombfákat és cserjéket tövükre kellene vágatni, végül pedig a hézagokat az egy vagy két éves sarjak, vagy ezek hiányában egyes sziklatömegek vagy kőrakások oltalma alatt megfelelő fanemekkel is a körülményekhez képest, vetés vagy ültetés útján beerdősíteni.

És miután a karstsivatagon mindenekfölött a termőföld megfelelő rétegének megalkotása szükséges, úgy itt leginkább a fenyők és nevezetesen a fekete és az erdei fenyő művelése

ajánlható; a mi természetesen nem zárja ki a csekélyebb mértékben eszközölhető kísérleteket más fenyőkkel és lombfajákkal.

A karstüzemtesteket végül vagy a határos pagonyokba kellene beosztani, vagy azoktól a körülményekhez képest külön pagonyokat képezni s ezeket külön kezelő és védszeméllyel ellátni.

X.

A karstterületen kívül fekvő erdők fatermésének, használatának és újraerdősítésének megállapítása.

A karstterületen kívül fekvő erdők üzemtestjeinek mindenikét szükséges legelőbb is pontosan fölmérni, s azután a térképen egyenlő, vagy lényeges termőképességi különbségek esetében aránylagos oly részekre osztani, melyek mindenike öt évi vágástért foglalna magában. Ez osztályokat a természetben megfelelő, 2—4 öl széles nyílásokkal kellend egymástól elkülöníteni, melyek farakhelyekül, utakul és vadászati czélokra is fölhasználhatók.

Továbbá minden egyes osztályra nézve pontos állableirást kell készíteni, s a vágható osztályok fatömegkészletét kipuhatolni. E fatömeg a megszabott erdőrendezési időszak évszáma által osztva és öttel szorozva, adná az egyes osztályok átlagos fatermését, mely a vágások megállapítandó sorrendjében 5 év alatt egyenlő részletekben lenne kihasználendő.

E czélból mindenekelőtt a csekélyebb értékű fajok, azután az értékes fajok túlélt vagy kevésbé szép példányai, és utoljára a legértékesebb anyag kerülne fejsze alá.

Az egyes osztályok előrement becsléséből kitűnnék, hogy az épen vágás alá kerülőkben meg van-e a kipuhatolt átlagos fatömegkészlet vagy nincs?

Utóbbi esetben a hiányt más osztályok már túlérett törzseinek kivágása által lehetne pótolni, mely uton egyszersmind további érték- és anyagveszteségeket is kilehetne kerülni.

Magában érthető, hogy a vágásrend megállapítása alkalmával az elhaláshoz legközelebb álló állabokat első sorba kell helyezni. A használat főntebbi módozatának alkalmazása mellett ez osztályok beerdősülése önként és megfelelő mértékben következnek be; s a mennyiben ez eset nem állana be egészen magvetés utján kellend segíteni, még pedig az 5 évi letarolási időszak lefolyása előtt. Az újraerdősítést a Száva síkjain föltétlenül tölgyekkel, e főcsoport többi részeiben pedig fekvés, talajminőség és kereskedelmi viszonyok szerint tölgygyel, édes gesztenyével vagy megfelelő fenyőfanemekkel kell eszközölni.

A legértékesebb fanem tulsulyát később áterdölések utján lehetend helyreállítani, melyek nem csak e czélból, hanem azért is szükségesek, hogy az egyes törzsek fejlődése előmozdittassék s ekként lehető legrövidebb idő alatt, lehető legértékesebb állabok növeltesenek. Az áterdöléseket tehát itt erdőművelési szempontból megfelelő pénzáldozatok mellett is mulhatlanul szükséges létesíteni.

XI.

Szállítás.

Hogy az egyes üzemosztályok kipuhatolt fatermését a megfelelő főpiacokra biztosan és lehető olcsón lehessen szállítani, ezek és az erdők között utakat kell építeni. Ezek vagy olyanok, melyek tartós üzemre alapított gazdaságoknál ugyszólván örök időkre valók, vagy pedig olyanok, melyek egy vagy több évi használat után erdőgazdasági jelentőségüket sok időre vagy épen egészen is elveszítik.

Az előbbieket céljuknak annál inkább fograk megfelelni és bizonyos értelemben annál olcsóbbak is lesznek, a minél jobban

és tartósabban építtetnek; miglen az utóbbiak, az ugynevezett közelítési utak használatuk idejéhez mérve lesznek helyreállítandók.

Nem lévén azonban remélhető, hogy a fatermések vevői oly utakat, melyeket legfeljebb 10—20 évig használhatnának, századokra számított módon építsenek; és mert továbbá mindennapi tapasztalásból tudjuk, hogy a kereskedők, ha ily szállítási eszközök előállítására köteleztetnek, az illető költségeket az ennél fogva sokkal csekélyebbre tartott ajánlataikban a kincstárón kétszeresen is megveszik: czélszerűnek hiszem, hogy a mindenkorra szükséges utak hálózatát, és azok vonalain a karstterületen nélkülözhetlen vizgyűjtőket maga a kincstár építtesse a lehető legtartósabban; miglen a mulékony czélokra szükséges utak helyreállítását mindig az illető vevőre lehetne bízni.

A viziszállításnak az Unna és Korana folyókon, valamint a plitwitzi tavakon való berendezése végett a tervek és költségvetések készítését kiválóan szakképzett erdészeti vízepítésre kellene bízni.

A száraz utakat olyképp kellend kitüzni és kiépiteni, hogy azokon idővel minden nehézség nélkül közuti mozdonyokkal lehessen közlekedni.

Ez erdők teljes használata mellett, a szállítás igényeit kielégíteni ugyanis a végvidék összes fuvarereje sem elegendő. Ez később, ha majd a használat a községektől távol fekvő rengetegekre fog terjedni, még kevésbé lesz lehetséges; arra pedig, hogy ott megfelelő fuvartelepek alapitassanak, a siker reményével még gondolni sem szabad; mert ily vállalat főleg a karstterület hátsó erdőségeiben a takarmány hiányán és a lehetetlenségen, azon a helyszínén kielégítőleg segíthetni, teljes hajótörést szenvedne.

Világos példáját szolgáltatja ennek a Wiesenburg-czég Stirovaczán, hol a használat az évi termésnek még csak egy

csekély részére terjed, s a hol a végvidéki fuvarerő mindamellettt már korántsem elegendő a szükségletnek megfelelni.

A vállalkozók tehát már is kénytelenek voltak egészen vagyontalan és idegen országbeli emberek számára nagy öszszetek kockáztatásával lovat, ökröt, szekeret és szerszámot leszolgálas fejében bevásárolni, és a vonómarhának takarmányt, nevezetesen szénát és zabot roppant árákon Triestből hozatni.

Ily eljárás azonban határát csak hamar leli ott, a hol a szállítási költség az egész nyereséget s még annál is többet igénybe vesz.

Ha tehát a végvidéki erdőket teljesen és belterjesen kihasználni szándékunk, az állati vonóerő szükségét a lehető legkisebb mértékben kell leszorítanunk és azt például csak a fának a vágásokból a legközelebbi utakra való vontatására fölhasználnunk; egyuttal azonban arról is kell gondoskodnunk, hogy e vonóerőt alkalmas uton pótolhassuk.

Meglehet ugyan, hogy e célnak harmad- és negyedrendű olcsóbb vasutak is megfelelénének; nézetem szerint azonban ezek főleg kisebb terjedelmű üzemtesteket illetőleg még mindig tuldrágák lennének és azt tartom, hogy a közuti mozdonyok az erdőgazdaságban mindenütt, a hol a viziszállítás lehetősége nem forog fenn, igen jelentékeny szerepre vannak hivatva.

És a gépészet mai állása mellett aligha sok időbe fog kerülni, az erdőgazdaság céljainak teljesen megfelelő ily közuti mozdonyokat szerkeszteni.

XII.

A nagykereskedés életbeléptetése.

Ha az ajánlott előmunkálatok készen leendnek; ha tehát az üzemtestek száma, fekvése, terjedelme és határai meg lesznek állapítva, ha azok mindenikére nézve a tartós évi termés ki leend számítva, a vágásrend megleendő határozva, s az

állandó utak hálózata pontosan ki leend tűzve : akkor lesz idején, az egyes üzemosztályok fatermését egyenként, a nevezett előmunkálatok elkészülése sorrendjében nyilvános versenytárgyalás alá bocsátani.

A hirdetéshez azonban a vállalkozók tájékozása végett a népesség és a munkaerő statistikai kimutatását, valamint oly erdőtérképet is kellene csatolni, melyen a vágásrend, a kitzűzött s az állam által építendő állandó uthálózat, meg az erdőnek az illető főpiaczczal való összeköttetése kivehető legyen.

Első alkalommal a termést 20 évre kellene eladni; mert idegen országok tetemesb tőkái nem egy könnyen fognak oly ismeretlen vidékeken elhelyezkedni, ha nem találnak módot hosszabb időn át való alkalmazásra, hogy netáni veszteségeket, melyek a viszonyok csekély ismeretéből eredhetnek, később ismét helyreépíthassanak.

Ha ez erdők egyszer megnyitvák, s ha a kereskedők az illető összes viszonyokat közvetlen szemlélés alapján ismerendik; tehát már az első 20 év letelte után czélszerű leend, újabb szerződéseket csak 10 évi tartamra kötni, hogy a kincstár a faárak emelkedésének előnyeit rövidebb időközökben élvezhesse.

XIII.

A nagy faeladások eddigi tervezetei s azok valószínű következményei.

A nagykereskedés szükségének érzetével kétségkívül e végvidéki erdők előbbi kezelői is birtak, s ez a nagy faeladások tervezetében kifejezést is nyert.

A tulélt állabok belterjes használatának neve alatt ismert e tervezet azonban a kincstár érdekeinek, tekintsük ezt bár mint erdőbirtokost, vagy mint az államösszeség képviselőjét, ép oly kevésbé felelhet meg, mint a népesség jólétérdékeinek.

E tervezet szerint ugyanis a péterváradai és bródi, továbbá az otocsáni és ogulini ezred erdőségeinek javát 18.000, 11.000, 30.000, 82.000 és 56.000 holdnyi részletekben kihasították azon részben már végre is hajtott szándékkal e területek összes vágható fáját, 8, 10 és 30 évi időszakokban kihasználni.

E mellett annyiban minden rendszer nélkül jártak el, a mennyiben ugylátszik azzal nem gondoltak, hogy e nagyszerű térségeknek rövid idő alatti kihasználása után a határos vagy körülfekvő állabokkal mi fog történni; hogy ezek az összterületek kötelékéből kiszakítva, csekélyebb értékű fával ellátva és egyes részletekben elszórva egyáltalában föl lesznek-e még használhatók; hogy képesek lesznek-e például a használat és szállítás szempontjából szükséges beruházások tervét elviselni, vagy nem leend-e nevezetesen a karstterületen szükséges, ez erdő-részleteket a letarolandó föntemlitett területek újra érkező vághatási koráig használatlan föntartani.

Ez az első ok, melynél fogva az említett módon tervezett nagykereskedés a kincstár érdekeinek nem felelhet meg.

De ily roppant, és kevés helyre szorított faeladásoknak egyidejű eszközlése, a kihasználás rövid idő alatti kötelezettsége mellett azért sem tanácsos; mert ez által egyes piaczkok elárasztása mellőzhetlenné válik, s ez a kincstárra való káros visszahatását aránylag csekély ajánlatokban éreztetné.

Ily nagyszerű használatnak csak kevés helyen való összesítése azonban azért is lényegesen hátrányos lenne, mert ennek folytán a vállalkozó a belföldi munkaerő csak igen csekély részét vehetvén igénybe, kénytelen volna majdnem csupa idegeneket alkalmazni, a mi a használat költségeit tetemesen szaporítaná.

A szükség, majdnem csupa idegen munkásokat alkalmazni, a vállalkozókra nézve a nagyeladások tervezett módja mellett

azért is beállana; mert e tervezet szerint az eddigi kiskereskedésnek folytatása nincs beszüntetve; ez pedig a belföldi munkaerőt ugy is egészen igénybe veszi.

Az egyidejű nagy- és kiskereskedés további hátránya abban áll, hogy a nagykereskedő a kiskereskedőben igen alkalmatlan versenytárust nyerne; mert az utóbbi mint egy személyben vevő, munkás és fuvaros mindenesetre olcsóbban adhatja el áruját, mint a tetemes kezelési költségekkel megterhelt nagykereskedő. Ily kiskereskedők továbbá saját maguknak szolgáltatott munkájukat sokkal kevesebbre becsülik, mint a mennyit hasonló munkáért a nagykereskedő fizetni kénytelen. Végül e kiskereskedők gyakran oly csekély nyereséggel érik be, mely nagyobb tőkék beédesgetésére nem lehet alkalmas; beszélnek ugyanis, hogy nem ritka eset az, hogy árukért, melyek elkészítése és elszállítása heteket vett igénybe, az egész kereskedelmi nyereség egy zsák tengeri árából áll.

E verseny árát utolsó sorban ismét csak a kincstár adná meg, miután annak hátrányait kiegyenliteni a nagykereskedő csekélyebb ajánlatokkal lenne kénytelen.

De nemcsak a hátrányok többféle neme, hanem valóságos nagy veszély is rejlik a nagyeladások e tervezetében azért; mert általa a legértékesebb és legnagyobb erdőkben a kincstári gazdaság tartamossága legalább 100 évre megszakíthatnák; miután a fentebbi területeknek a mondott rövid idő alatti kihasználása után legalább egy század mulnák el, míg ugyanazon térségeken kivételre alkalmas fát növelhetnénk.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy nincs erdőbirtokos, kinek valódi érdekében volna, vagyona legértékesebb részét rövid idő alatt aránylag csekély árakon elvesztegetni, s azon túl igen hosszú ideig csak a birtokra nehezedő mindennemű terheket

viselni: itt azonban még egy körülményt kell fölemlíteni, mely-nélfogva ily eljárás nevezetesen a kincstárra mint az állam képviselőjére nézve nem lehet tanácsos.

Ő Felsége ugyanis a végvidéken fönnállott házközösség kényszerét megszüntetni kegyeskedett. E legfelső elhatározás első következménye az leend, hogy a végvidéken egy eddig ott nem létezett társadalmi osztály fog keletkezni.

A jobb, munkásabb és gondosabb gazdák az osztás után azonnal oda fognak törekedni, hogy földbirtokukat azon részletek megvételével szaporítsák, melyek a szegényebb, tunyább és könnyelműbb gazdák osztalékát képezendik.

Nem adok neki néhány évnél többet, és a nevezett terület lakosságának talán kétharmad része már is birtoknélküli proletárokból fog állani, kik az ipar részére gazdag munkaerőanyagot szolgáltatathatnának; de a kik multhatatlanul elpusztulnak, ha azokat jutalmazó munkával ellátni nem lehetend; végelpusztulásukat pedig aligha nem oly átmenetek előznék meg, melyek a birtokososztálynak vigaszt nyújtani épen nem alkalmasak.

Ily következmények a nagyeladások tervezett módja mellett minden esetre igen rövid idő alatt és a legnagyobb mérvben állanának be.

Néhány éven át ugyanis roppant munkaerőalkalmazásra lenne szükség; ennek gyümölcseit azonban épen a végvidéki lakosság élvezhetné legcsekélyebb mértékben; először is az egész munka csak kevés pontra lenne szorítva, s így a bennszülöttek csak csekély száma lenne képes abban részesülni; másodsor pedig a munka roppant halmazát a megszabott rövid idő alatt az ottani népesség összesége sem lenne képes teljesíteni; miért is a kereset legnagyobb része idegen munkásoknak jutna.

A kereset ezen, habár fényes, de rövid korszakának letelte után egy egész század következnek, mely az időközben óriásilag megnövekedett proletárságnak munkát és keresetet nyújtani nem lenne képes. Ily állapotokat pillanatnyi és tulajdonkép csak látszólagos előnyök fejében előidézni azonban az állam maga legkevésbé sem lehet hivatva.

(Folyt. köv.)

A pesti kör- és sugárutak diszfáiról.

A „Budapesti-Közlöny“ melléklapjában azt olvastuk, hogy a közmunkatanács a Pesten nyitandó kör- és sugárutak mentében diszfácul a juharféléket, a bálványfát, a vadgesztenyét és a platánfát kívánja ültettetni.

Nem tudjuk, hogy a t. közmunkatanács mielőtt határozott, a választott diszfák természete, minősége és alkalmazhatósága felől kérdezett-e meg kertészeket vagy nem? de azt igen is hiszszük, hogy erdészeket nem; mert ez utóbbi esetben aligha az általunk maga helyén egyébiránt nagyrabecsült bálványfa a választott diszfák sorába bejutott volna.

Mielőtt a választott fákra és különösebben a bálványfára vonatkozó s a t. közmunkatanácsnak és az illetékes városi közönségnek is beható megfontolásra legmelegebben ajánlt észrevételeinket megtennők, legyen szabad megemlékeznünk arról, hogy a bécsi kör- és sétányutakhoz választott és el is ültetett diszfák között a bálvány- és platánfa szintén ott voltak, a bécsieknek azonban saját kárukon kellett meggyőződni arról, hogy ezek a fák a főutak mentében való ültetésre a délies égaljat bő mértékben nem bíró helyeken nem lehetnek alkalmasak, a mint ezt az ott egyre-másra elszáradt és kipusztult bálvány- és platánfák igazolták.